

in Dr J.
eden mijn
venals het
enschappe-
ie gewerd,
kon doen

an onzen

tsch!
saring van

he Neder-
K-studie!"
l. En toch
ander slag
!" (J. Post-
en andere
k dan het
g met zijn
armee be-
n Obrecht
nde heer-

enals „het
kerkstuk-
hervormde
e opdracht-
rd, of zich
r de schil-
schildering
nlijke van
vernevelde
feer, juist
leuws, iets
wat haar
m". (C. S.
n Samen-
de muziek
Sweelinck
agd, maar
e Psalmen
dat door
kunst haar
de Muziek-
Seb. Bach,

tusschen
van een
krepore-
de eere-
nden is:
nsten te
der den
derd en
directe!"

tegen den

Inleiding":
algemeene
ij Calvin,
n voor de
deze blad-
den door
nd en van
hoofdstuk
r: „combi-
met de
te jaren
(S. Z. Jz.),
en we wel-
dien we
zicht kun-
hier al de
s gebleven
ie verzeke-
n herdruk
het orgel-
lw critiek
geefs is ze
reeds vers-
s grondig
oriam" en
uit Hoofd-
eformatie"

alvin" (so-
taris 1937),
ijn's gran-
Dr Poll-
van zijn
leverd, dat
worden ge-
edt tot een
uk". Aldus
nleiding.
lmann nu
Roomsch-

esthetische
Wencelius'
achten van
te hebben
dan voor

ons een reformator, die waarlijk niet blind is voor schoonheid; die de waarde van het schoone, ook wanneer het niet direct „nuttig" is, terdege beseft; die aan den kunstenaar richtlijnen gaf, welke aan zijn werken slechts ten goede kunnen komen. We zien een gansch anderen Calvin dan we ons wel hadden voorgesteld". (spatiëring S. Z. Jz.).

De schrijver gaat voort: „Met deze dubbele erkenning — van het bestaan van een soort „Esthetische de Calvin en van ons ongelijk — is het probleem echter nog slechts voor een klein gedeelte opgelost".

De groote vraag die bij Dr Pollmann klemmt is: Hoe kwam men er toe Calvin's verhouding tot het schoone zoo treurig voor te stellen. Hij zoekt de verklaring hiervan ten deele in de „dooreenwarring van Calvin en Calvinisme". Gereede aanleiding daartoe is hem het boek „Calvin en Calvinisme" van H. J. Couvée; anderzijds meent hij dat niet mag vergeten, „dat ook de daden van Calvin zelf aanleiding hebben gegeven tot het misverstand". De schrijver onderscheidt dan in Calvin den theoreticus en den practicus, maar het komt hem „meer dan billijk voor, dat we den theoreticus en den practicus in Calvin van elkaar gescheiden houden".

Wij voor ons gelooven, dat deze scheiding van Calvin nooit vol te houden is bij nader historisch exact onderzoek. De groote moeilijkheid is altijd weer, dat maar al te zeer een studie niet volkomen en grondig is.

Steeds loopt ieder speurder het gevaar, datgene wat hij constateert als een feit te combineren met eigen voorstellingen die met de historie der dagen van Calvin in strijd zijn. Een steeds intensiever en objectiever verzameling en combinatie van gegevens doet den musicoloog of den historicus juist resultaten te boek stellen. Pas wanneer hij zich ten volle verantwoord weet, zal hij waarlijk kunnen vertellen over alles wat hij „gehoord en gezien" heeft in het verleden. En het zal meestal blijken, dat de „practische" Calvin gedreven wordt door principiële motieven tot zijn maatregelen en daden.

Verheugend is het Dr Pollmann zelf blijkt te zien geven van zulk een kijk op den hervormer bij een bepaald punt — in het 2e hoofdstuk Calvin en de kleding valt hij Wencelius bij in het ontkennend beantwoorden van de vraag of Calvin hier een rigoureuze ascetisme gaat prediken. De geleerde schrijver zegt ervan: „Ik geloof stellig, dat een nader onderzoek te naar de mode-veranderingen over het tijdvak 1550—1556, 2e naar de economische toestand in Genève rond 1560, ons bevestigen zal, dat de Geneefse wetten niet als principieel mogen worden opgevat, maar als een noodmaatregel in den meest letterlijken zin des woords. Emigratie zoowel als immigratie hebben in Genève een tijd van schrijnende armoede mede veroorzaakt; Calvin's bezwaren gaan dan ook vrijwel uitsluitend tegen het kostbare, tegen een luxe in goud en zilver, die het onmogelijk maakt den arme te hulp te komen." (blz. 27/28). Men ziet het, ook Dr Pollmann voelt dat hierachter een kwestie van beginsel moet schuilen waarover slechts nader onderzoek licht kan brengen.

Dr Pollmann poogt vervolgens een kijk te geven op Calvin's praktijk, in de tweede plaats „hoe zijn houding soms uit de omstandigheden van zijn tijd te verklaren valt en dus 3e geven aanleiding behoeft te zijn tot het continueren van handelingen, die met Calvin's theorie en praktijk niet overeenkomen". De volgorde van Wencelius neemt hij over. Calvin en de kleding, — de dans, — het toneel en de Beeldende Kunsten, doet Dr Pollmann komen tot Calvin en de Muziek. Ten slotte wijdt hij nog capita aan Calvin en het Volksvermaak op Zondag — Calvin en het Calvinisme in ons land.

S. ZWART Jz.

Het „Leidersblad" over het verbond.

Onze jeugdleiding heeft dringend behoefte aan verbreding. Het bloed moet verfrist worden; men bedenke wel, dat wij hiermee geen aftapping bedoelen. Maar het wordt tijd, dat de eenzijdigheid, die er in op te merken valt, en die oorzaak is van velerlei misverstand, wordt verlaten.

Van meer dan één kant vestigde men mijn aandacht op onderstaand artikel, waarop men mij verzocht, in te gaan. Het is opgenomen in het „Leidersblad" (orgaan voor bestuurders, leiders en leidsters van knapen- en meisjesvergaderingen in Nederland, onder redactie van prof. Aalders, dhr Francken, dhr M. Grashoff). Schrijver is laetstgenoemde. We lezen:

Wilde men vroeger in den ouden „A" kring (waartoe ik zelf geboren ben) van het verbond slechts weinig weten en waren het de „B" mensen die Kuypers inzichten naar voren brachten, sedert dan heeft zich een radicale omkeer voltrokken.

Gewijzigde inzichten braken zich baan en thans

zijn het juist de vroegere „B" mensen die waarschuwend de hand opheffen, omdat zij meenen dat een te radicale verbondsbeschouwing wordt aangehangen, terwijl in de oude „A" kringen men niet radicaal genoeg kan zijn in deze materie.

Geleidelijk begint de gewijzigde verbondsbeschouwing haar stempel te drukken op het jeugdwerk en wat ik daarvan meen te moeten constateeren, doet mij mijzelf scharen onder hen die waarschuwend de hand opheffen.

De jeugd houdt van radicalisme. Gemeenlijk stelt het radicalisme de problemen eenvoudig en lost die radicaal op. En dat is het wat — zeer begrijpelijk — jonge menschen trekt.

Wie regelmatig hoort en leest over „mensen" doopen, wie regelmatig hoort en leest dat „Jahwe (Heere met hoofdletters geschreven) Zelve over den gedoopte persoonlijk heeft gesproken „dit Mijn kind" die komt er toe te veronachtzamen dat „dit Mijn kind" niet over hem geklonken heeft als een stem uit den hemel, doch dat dit woord door een feilbare kerk, met feilbare ambtsdragers is uitgesproken.

Zeker, ambtelijk namens den Koning der Kerk, doch niettemin door feilbare ambtsdragers in een feilbaar kerkelijk instituut.

En door het op den achtergrond dringen van die zijde der zaak, ontstaan, als ik het wel zie, twee groepen.

De een die sterk den nadruk legt op het „mits" van het Verbond. Mits de bondeling dat Verbond houde. En die verbondsleer wordt hem tot een last die hem achter onherstelbaar drukt. Het zijn dezulken die diep onder den indruk zijn van 's menschen onvermogen. Geneigd tot alle kwaad en onbekwaam tot eenig goed. En van 266 een wordt geëischt dat hij het Verbond houde!

Wanneer dan regelmatig gewerkt wordt met „verbondswaak" en „verbondsvloek" als straf op „verbondsbreuk" dan komen dezulken er niet boven uit. Hoe kunnen zij nu het Verbond „houden". Dat „partij ter andere" Zijn plichten in het Verbond zal nakomen, ja daarvan zijn zij overtuigd. Maar hoe kan nu „partij ter eene" zijn verplichtingen nakomen. En zonder dat is voor hem persoonlijk het Verbond een vloek in plaats van een zegen. Vreeselijk zal Jahwe's toorn zijn over dezulken die Zijn verbond niet „houden". En rondom zich zien zij de afval tot nooit gekende hoogte zich vermenigvuldigen. Wie is er tot deze dingen bekwaam? En wie kan dit verbond „houden"?

Zoo draaien zij rond in den vicieusen cirkel en wanneer zij de blijde klanken van het Evangelie niet opvangen, doch telkens weer hooren van Jahwe's vreeselijke toorn; over den verbondsvloek en de verbondsbreuk, wanneer zij niet komen tot den Heiland, die kwam om zondaren zalig te maken, ja dan blijft het donker.

Want van een Heiland die kwam voor hen wordt in veel gevallen maar al te weinig gesproken. De Heiland kwam om het Verbond te redden. Zij behooren krachtens geboorte tot het Verbond. En nu hebben zij niets te doen dan dat Verbond te „houden".

Al die troostrijke evangeliewoorden zooals: Komt tot Mij die vermoeid en belast zijt; De gezonden hebben den Medicijnmeester niet van noode maar die krank zijn; ze worden hun vrijwel niet meer voorgelaten. Gelooven en aldus het Verbond „houden", dat is alles! Jezus stierf voor u, ja maar aldus te verstaan dat Hij Middelaar des Verbonds werd, een juridische handeling, die in de grijsheid der eeuwen plaats had. Gij hebt het Verbond te „houden".

Is het onbegrijpelijk dat de verslagen mensch geen troost kan vinden. Hij het Verbond „houden"? Onmogelijk! Dus verloren. En de doorbraak blijft uit. En... de jonge mensch wendt zich geërgerd af van het Evangelie en gooit alles over boord.

De andere groep, die ik bedoel, zijn de menschen, waar het alles zeer eenvoudig is. „Dit Mijn kind" is over hen gesproken door God Zelf. Zij hebben alleen het Verbond te „houden". Een optelsommetje van plichten. Tweemaal 's Zondags ter kerk, meearbeiden in kerk, evangelisatie, jeugdarbeid enz. enz. Als ge die optelsom zoo goed mogelijk maakt, welnu dan hebt gij het Verbond „gehouden". Simple comme bonjour zou de Franschman zeggen. En het spreekt wel vanzelf dat ge onder hen hebt de ijverigste werkers, die altijd in touw zijn. Vraagt ge of ze met vreugde hun arbeid doen dan krijgt ge ten antwoord: wat doet dat er nu toe! Jahwe eischt dat ik die en die arbeid verricht en dus doe ik het, zoo houd ik het Verbond. En „partij ter andere" is nu wel genoodzaakt om ook „Zijn verplichtingen" na te komen, want Jahwe is getrouwd. Van spanning des geloofs, van liefhebben met geheel Uw hart en geheel Uw ziel... och spreek er mij niet van. Dat is wroeten in eigen ingewand. Doodenvoudig het Verbond „houden", dat is het optelsommetje maken, en daarmee uit. Dat de rijke bondeling, die ook alzo het Verbond gehouden had, een speciale opdracht kreeg: verkoop al wat ge hebt, neem Uw kruis op en volg Mij, dat geldt voor hem niet, want zulke stemmen uit den hemel weerklinken niet meer. En 't wordt maar gewroet voor niets, als ge U afvraagt of ge behoort tot Gods Volk dat „op Zijn heidag tot het strijden gewillig is in heilig krijgsleraad".

Wanneer inderdaad dit de vruchten zouden zijn van de zich wijzigende meening over het Verbond en den arbeid onder de grootere kinderen des Verbonds, dan ziet het er zoowel voor de Gereformeerde kerken, als voor den Gereformeerden jeugdarbeid somber uit. En is er alle reden om waarschuwend de hand op te heffen.

We worden van de noodzaak om dit stuk te beantwoorden ontslagen, door wat de heer H. Algra schrijft in „Leeuw. Kb.":

Het blad waarschuwt in een artikel, geteekend G. en dus waarschijnlijk van den heer Grashoff,

tegen de sombere gevaren, die onze Geref. Kerken en dus ook het Geref. jeugdwerk bedreigen.

Die gevaren ontstaan, doordat een nieuwe Verbondsbeschouwing haar stempel begint te drukken op het Jeugdwerk. De oude „A"-kringen hebben het gedaan, en de vroegere „B"-mensen heffen waarschuwend de hand op. Gelukkig is deze tegenstelling iets te algemeen, want de heer Grashoff vormt zelf de zeer welkome uitzondering. Hij is geboren in den ouden „A"-kring en toch schaaft hij zich aan de zijde van hen, die waarschuwend de hand opheffen. Het is maar gelukkig, dat er onder de kleinkinderen van de Scheiding althans één is, die het ziet. Maar overigens is het zoo, dat men thans in de oude „A"-kringen niet radicaal genoeg kan zijn.

Na deze ironische inleiding geeft de heer Algra vervolgens een breed citaat; waarna hij besluit als volgt:

Wij hebben dit artikel zoo uitvoerig geciteerd, omdat wij hier inderdaad te doen hebben met een zeer bedenkelijk verschijnsel.

N.l. met dit verschijnsel, dat men een spotbeeld maakt van wat in de Gereformeerde Kerken over het Verbond tegenwoordig naar voren wordt gebracht.

Wij zeggen dat met volle vrijmoedigheid. Een spotbeeld.

Wij loopen zelf al jaren mee in de jeugdbeweging en hebben van dergelijke dwaasheden nooit iets gemerkt.

Nooit hebben wij gehoord, dat in de Geref. Kerken werd geleerd, dat Christus slechts daarin Heiland was, dat Hij in de grijsheid der eeuwen het Verbond had gereed en wij nu niets hadden te doen, dan het Verbond te houden.

En evenmin hebben wij ooit gehoord, dat door welken predikant of jeugtleider ook, aan de jonge menschen werd voorgelaten, dat God met een uiterlijke gehoorzaamheid, trouw kerkbezoek, enz. genoegen neemt, en dat daardoor het Verbond wordt gehouden.

Door dit artikel heeft de redactie van het Leidersblad zich geblameerd.

Wel staat er aan het slot een soort restrictie: Wanneer inderdaad dit de vruchten zouden zijn enz., maar het zal toch stellig de bedoeling niet zijn van de redactie: misschien hebben wij het maar gedroomd.....

Deze aanval is te pijnlijker, omdat de dreigende diepe verwording heet veroorzaakt te worden door het niets ontziende radicalisme van de vroegere „A"-kringen.

Door dergelijke opmerkingen wordt partij- en groepsvorming in de hand gewerkt.

Wij hopen van harte, dat de redactie van het Leidersblad bij nadere overweging zal inzien, dat dit artikel kant noch wal raakt.

Daar komt nog iets bij.

De schrijver geeft ook aan, waaraan het naar zijn meening ligt, dat het zoo raar dreigt te gaan in onze Kerken.

Dat komt, omdat men vergeet, dat het „dit Mijn kind" heeft geklonken niet als een stem uit den hemel, maar als een woord, dat door een feilbare kerk met feilbare ambtsdragers is uitgesproken.

Een bedenkelijke diagnose!

Wanneer in de kerk een kind gedoopt staat te worden, dan bidden wij of de Heere dit Zijn kind genadig wil aanzien en door Zijn Heiligen Geest den Heere Jezus wil inlijven. En dan wordt dat kind gedoopt, d.w.z. God verzegelt Zijn beloften aan het kind des Verbonds.

Dan is er thuis zoo'n avond telkens bij de ouders weer de ontroerend blijde gedachte dat God aan dit kind Zijn Verbond heeft verzegeld.

Pas op, zegt het Leidersblad.

Het was geen stem uit den hemel.

Het geschiedde door een feilbaar instituut en door feilbare ambtsdragers.

M.a.w. er is geen zekerheid. Gij kunt er niet op bouwen.

Gij kunt er uw kinderen later niet waarlijk mee troosten. Want..... het waren feilbare ambtsdragers, die u met uw kind toelieten tot het sacrament. Misschien waren deze feilbare menschen er toen wel naast.....

Natuurlijk doet de redactie van het Leidersblad zoo niet in de praktijk. Maar dan moet zij in haar ijver om het niets ontziende radicalisme der „A"-kringen te bestrijden, ook geen dingen neerschrijven, die zoo ondoordacht zijn en zoo, naar ik volkomen vertrouwd in strijd met wat ook deze broeders in blijde dankbaarheid voor Gods Verbondstrouw omtrent hun kinderen gelooven.

De zekerheid, die de Heere ons geeft in Zijn beloften, door de Sacramenten beteekend en verzegeld, hangt niet in het allerminst af van de meer of minder groote risico's, die liggen in de feilbaarheid van dominee's en ouderlingen.

Het spijt ons heel erg, dat dergelijke misverstanden kunnen voorkomen. Er is toch wel heel wat stuk gemaakt na 1936.

Nationaal-socialistische werkzaamheid en dr H. W. v. d. Vaart Smit.

Het blad „Eenheid door Democratie" schreef:

Toen wij ons artikel over „Het Politieke Protestantisme der N.S.B." voor het nummer van 28 October j.l. afsloten, toen wij de talrijke bijzonderheden hadden neergeschreven over den „Hoogen Raad van Discipline", over de mantelorganisaties van de N.S.B., zooals „Door Nood Gedwongen", „Terug naar het Evangelie", „Terug naar het Geloof", „De Orde van Getuigen van Christus", over het blaadje „Evangelie en Volk", over den dominee-badmeester en den dominee-kornel, over de dietsche christenen en over het misbruiken van de Lutherse kerk in